

The background of the entire poster is a dense, overlapping collage of numerous small, sepia-toned historical photographs. These images depict various individuals, many of whom are wearing military uniforms or prisoner-of-war striped clothing, suggesting a focus on the Holocaust and the Nuremberg Trials. The collage is arranged in a grid-like fashion, with some images overlapping others, creating a textured and somber visual field.

Erich Kulka

SOUDCOVÉ, ŽALOBCI, OBHÁJCI

Autentické svědectví
z osvětimského procesu

Soudcové, žalobci, obhájci

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

Erich Kulka
Soudcové, žalobci, obhájci – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Erich Kulka

**SOUDCOVÉ,
ŽALOBCI,
OBHÁJCI**

OBSAH

Na začátku byl i Globke /7
Osvětimští SS před soudem /29
Průvodce osvětimským peklem /75
Frankfurtský proces /131
Svědčili jsme... /148
Proč až po dvaceti letech a ve Frankfurtu? /190
Jaký trest? /204
Svět o procesech /251
Proces neskončil... /272
Doslov /288
Jmenný rejstřík /293
Použité prameny /308

NA ZAČÁTKU BYL I GLOBKE

Vůdce německé menšiny, šéf páté kolony na Slovensku, „státní tajemník“ ing. Franz Karmasin se obrátil v roce 1940 na Himmlera se stížností, že se ve „slovenském státě“ nepostupuje proti Židům dost energicky.

V září 1941 navštívil Slovensko nacistický ministr vnitra Wilhelm Frick, doprovázen státním tajemníkem dr. Wilhelmem Stuckartem a celým štábem spolupracovníků. V osobním doprovodu ministrově byl i dr. Hans Globke. Nacističtí páni nebyli na Slovensku přijati tak, jak očekávali. Například v Levoči jim nepostavili ani slavobrány, ani nevlály prapory s hákovými kříži. Především Globke kritizoval „tento nedostatek nadšení a loajality slovenských občanů“.

Účelem návštěvy bylo mimo jiné i zjistit, jak daleko byla „zjednána náprava“, které se domáhal ing. Karmasin. Pánové mohli být spokojeni. Vedoucí úřadu státního tajemníka na Slovensku dr. Ludwig Dostal-Dollmann, který pracoval pod Globkovou patronancí, se činil. Aplikace nacistických rasových zákonů pro potřebu gardistického Slovenska už pokročila tak daleko, že mohla být pod názvem „Slovenský židovský kodex“ předložena nacistickým odborníkům k posouzení.

Koncem října poslal Dollmann svému učiteli německý překlad „Slovenského židovského kodexu“. V úvodu dopisu, kterým mu Globke poděkoval, psal: „Za Vaše dílo Slovenský židovský kodex Vám co nejsrdečněji děkuji... Rád bych Vám dal jako protihodnotu mnou a státním tajemníkem Stuckartem vypracovaný komentář k německým rasovým zákonům. Ale náklad byl již rozebrán a sám vlastním pouze jeden exemplář...“

Nacistické rasové zákony byly prvním krokem k legalizaci diskriminace, deportace a hromadných loupežných vražd proti těm skupinám obyvatel, které byly postaveny mimo zákon a prohlášeny za „méněcenné“.

Jedním z duchovních otců těchto zákonů byl dr. Hans Globke. Jeho šéf, ministr Frick, v návrhu na Globkovo povýšení ocenil jeho zásluhy už r. 1941 těmito slovy: „Vrchní vládní rada dr. Globke patří nesporně k nejschopnějším a nejzdatnějším úředníkům mého ministerstva. Zcela mimořádně a význačně se podílel na uskutečnění níže uvedených zákonů: zákon na ochranu německé krve a cti..., zákon na ochranu dědičného zdraví německého lidu..., zákon o provádění změny rodinných jmen a příjmení... Rovněž si zaslouží pochvalného uznání jeho spolupráce při opětovném sloučení Rakouska s německou říší...“

V červenci 1938 povýšil Hitler Globka na ministerského ředitele a svou důvěru vyjádřil ve jmenovacím dekretu: „... Podpisuji tuto listinu v očekávání, že jmenovaný věren své služební přísaze bude plnit své úřední povinnosti, a tak prokáže, že si zaslouží důvěry, které se mu tímto jmenováním dostává. Současně mu zajišťuji svou zvláštní ochranu...“

Podle komentáře, který vypracoval Globke k zákonu „na ochranu dědičného zdraví německého lidu“, mohly být osoby stížené dědičnou nemocí nebo osoby nevléčitelně choré přikázány do ústavů „pro dědičnou a rasovou péči“. Aby bylo pro tuto „zvláštní péči o nevléčitelně nemocné“ získáno veřejné mínění, zahájila nacistická propaganda tažení proti „darmožroutům“ v léčebných ústavech a ozdravovnách. Vyčítala jim, že ujídají ze společného krajíce, a označovala je za příživníky na zdravém těle národa. Nenávist proti nevléčitelně chorým byla vštěpována i dětem. Ve školní učebnici v kapitole „Německý národ musí zůstat dědičně a rasově zdravý“ byl uveden příklad: „Říše

vydává ročně na 1 250 000 chorých 1 miliardu 200 miliónů marek; a) kolik připadá na jednoho; b) srovnej se mzdou svého otce.“ Tato kategorie německých občanů byla prezentována národu jako nositel „bezcedního života“.

Ústavy, kliniky, nemocnice a léčebny pro duševně choré, do kterých měli být všichni „nevléčitelní“ soustředěni, byly převedeny do kompetence ministerstva vnitra. Podléhaly tam zvláštnímu oddělení, které řídil státní sekretář dr. Leonard Conti a vedoucí Hitle-rovy soukromé kanceláře Philipp Bouhler. Tito vybrali a jmenovali tajnou komisi lékařů, jež pod vedením Bouhlera, Viktora Bracka a osobního Hitlerova lékaře dr. Karla Brandta přeměňovala postupně některé ozdravovny na ústavy eutanazie, kde se určitým pacientům udělovala smrt „z milosti“.

Eutanazie měla v nacistických lékařských kruzích mnoho stou-penců. Jedním z nich byl i říšský vedoucí Svazu lékařů, předseda Německého červeného kříže dr. Gerhard Wagner. Když v roce 1934 hovořil Hitler v kruhu svých věrných o tom, že pro ovládnutí svě-ta bude nutno rozvíjet techniku vyhlazování bez krveprolévání, přítomný dr. Wagner mu vypravoval, jak eutanazii prováděli staří Řekové. V komorách zapomenutí usmrcovali omamným plynem prominentní zločince. „Dojde-li k válce,“ prohlásil Hitler, „použiju tohoto humánního způsobu usmrcování. Za války se dá eutanazie rozvinout a nevzbudí mnoho pozornosti...“

15. září 1939 byl slunný podzimní den. Již 14 dnů se valily ro-vinami Polska armády německého wehrmachtu. Hordy esesáků a střemhlavá letadla „Štuka“ rozsévaly v ulicích polských měst smrt. Spojenci Polska, Anglie a Francie plnili smlouvu a vypověděli na-cistickému Německu válku. Ale byla to podivná válka. Ani jeden spojenecký voják nepřekročil hranice třetí říše, ani jedno letadlo nebombardovalo zemi agresorů. Týž den se sjížděli do Brandenbur-ku v přepychových mercedeskách SS-führeři, SS lékaři a kriminální komisaři. Jejich cílem byla vlajkami slavnostně vyzdobená budova brandenburské trestnice. Očekávali zde vysokou návštěvu – říšské-

ho vedoucího zdravotnictví dr. Contiho a šéfa Hitlerovy soukromé kanceláře Bouhlera.

Šéf chemického oddělení kriminálně technického institutu a kriminální komisař Christian Wirth ze Stuttgartu předvedli vzácným hostům dlouho připravovaný tajemný experiment. Čtyřem nevyléčitelně chorým pacientům léčebného ústavu se dostalo v komoře zapomenutí dobrodiní smrti z milosti kysličníkem uhelnatým. Ve stručném zápisu bylo konstatováno: „Za 22 vteřin vykázal pokus uspokojující výsledek.“ Říšskému kancléři byl poslán telegram. Předseda lékařské komise pro eutanazii profesor dr. Werner Heyde doporučil postup použitý při experimentu v Brandenburku na nejvyšších místech a Hitler rozhodl, že se bude pro eutanazii používat kysličník uhelnatý. O několik dnů později předal Hitler šéfovi své kanceláře osobní list, dekret o eutanazii:

„Říšský vedoucí Bouhler a dr. Brandt jsou odpovědni za rozšíření pravomoci jmenovitě určených lékařů, aby nevyléčitelně nemocným byla poskytnuta dle lidského uvážení smrt z milosti.“

„Kraft durch Freude“ – radost k síle – byl za okupace známý název rekreačních akcí nacistické pracovní fronty. Její zkratka „KdF“ znamenala také „Kanzlei des Führers“ a byla v kruzích zasvěcených nacistických pohlavářů předmětem důvěrných vtipů. Hitlerova tajná soukromá kancelář byla umístěna v nenápadné vile v berlínské Tiergartenstrasse 4. Odtud řídili Philipp Bouhler, Himmlerův bývalý řidič Viktor Brack a profesor Werner Heyde centrálu eutanazie, označovanou v tajných spisech šifrou „T 4“.¹ Říšský ministr vnitra vydal v říjnu 1939 nařízení, aby léčebné ústavy a ozdravovny vyplnily „za účelem podchycení všech pacientů zvláštní formuláře a zaslaly je Říšskému pracovnímu společenství léčebných a ozdravovacích ústavů“. Pacienti v těchto ústavech byli rozděleni na kategorie duševně chorých, senilních, epileptiků neschopných vyko-

¹ Zkratka sídla Hitlerovy kanceláře v Tiergartenstrasse 4.

návat mechanickou práci. V dalších skupinách byli pacienti, kteří byli nejméně pět let v ústavě, dále pacienti se zločineckými sklony, osoby, které neměly německou příslušnost nebo nebyly německé či spřízněné krve. Na ně všechny se vztahovala opatření z vyhlášených komentářů Globka a Stuckarta „o ochraně německé krve, cti a dědičného zdraví německého lidu“.

Centrála KdF měla k provádění svých tajných úkolů štáb, který tvořilo 37 posudkových lékařů, 23 správních úředníků, 24 sekretářů, 12 vedoucích dopravy pro organizaci transportů a omnibusových konvojů, 15 registrátorů s matrikáři a 3 chemici dozírající na správné použití a dávkování kysličníku uhelnatého při usmrcování.

Většina lékařů pracujících podle pokynů profesora dr. Heydeho prováděla posudkovou lékařskou činnost externě, doma. Na fotokopiích formulářů o zdravotním stavu pacientů vyplněných ústavem vyznačil posudkový lékař v černě orámečkováném čtverečku buď červenou tužkou znaménko plus, měl-li být pacient usmrcen, nebo modrou tužkou minus, měl-li být ušetřen. Nemohl-li se v některém případě rozhodnout, mohl na formulář udělat modrou tužkou otazník. Vrchní posudkáři v KdF tyto sporné posudky pak označovali sami buď znaménkem plus, nebo minus, a tím definitivně rozhodli o životě, či smrti pacientů. Mezi externími spolupracovníky v akci „T 4“, kteří se tehdy osvědčili jako křížkaři, bylo i dvanáct profesorů na lékařských fakultách. Někteří dosud v západním Německu ordinují a přednášejí na univerzitách, jako například: dr. Werner Cattel, univerzitní profesor v Kielu, dr. Werner Willinger v Marburgu, dr. Friedrich Mauz, dnes ordinarius pro neurologii a psychiatrii na univerzitě v Münsteru, dr. Berthold Franz Kihn v Erlangenu a dětský specialista dr. Hefelmann ve Stuttgartu.

Světlou výjimkou mezi těmito „lékařskými kapacitami“ je dr. Gottfried Ewald, který vyzvání ke spolupráci na akci eutanazie odmítl a na svém rozhodnutí přes všechn nátlak setrval. Jinak není známo, že by z lékařských kruhů někdo protestoval nebo se o zastavení akce zasloužil.

V malebné krajině Švábských Alp, ukryt v hlubokých lesích, stál zámek Grafeneck. Dobročinná nadace ze Stuttgartu proměnila ve dvacátých letech toto staré šlechtické sídlo v sanatorium pro nervově choré.

Měsíc po úspěšném pokusu v brandenburské věznici, dne 17. října 1939, přijela do zámku komise nacistických lékařů a šéf akce „T 4“. Jménem třetí říše bylo sanatorium zabaveno, pacienti vystěhováni a v idylickém zámku se ubytoval početný personál „dobročinné nadace pro ústavní péči“, aby začal uskutečňovat zákon „na ochranu dědičného zdraví německého lidu“. Prvním činem nového osazenstva bylo soustředit nevléčitelně nemocné pacienty, o nichž se dověděli z dotazníkové akce, do „ústavů pro dědičnou a rasovou péči“.

V Grafenecku začalo být rušno. Místo přepychových limuzín sem teď přijížděly nákladní automobily se stavebním materiálem. Návštěvy vysokých nacistických hodnostářů vystřídal technici, zedníci, instalatéri a montéři. Ve vzdálenosti asi 300 metrů od zámku začaly rychle vyrůstat záhadné stavby ohrazené vysokým neprůhledným plotem. Brzy zde byl postaven dřevěný barák pro asi 100 pacientů, v němž měli lékaři pro uklidnění pacientů předstírat zdravotní prohlídky. Sousední zděná budova měla několik místností: První byla zařízena jako přívětivá čekárna pro 50 pacientů, místnost vedle ní byla přibližně stejně veliká, neprodyšně uzavíratelná a zařízená jako hromadná sprchovací lázeň. Konečně tu byla třetí, poměrně malá místnost, označená nápisem „pokoj lékaře“. Z této místnosti bylo možno speciálním ventilem vpouštět do sousedních sprch kysličník uhelnatý. Skleněným okénkem pozoroval odtud lékař, co se děje ve sprchovém prostoru. V další budově bylo krematorium s pecemi vytápěnými olejem.

Celý prostor kolem zámku střežily hlídky. Přístupové i lesní cesty byly uzavřeny závorami; výstražné tabulky s nápisy: „Pozor, nebezpečí nákazy!“ měly odradit zvědavce i náhodné návštěvníky.

Tak bylo sanatorium dobročinné nadace v Grafenecku přeměněno v ústav smrti. Po jeho vzoru byl upravován zámek Hartheim

u Lince nad Dunajem, sanatorium v Bernburgu, ozdravovna Sonnenstein u Pirny, Hadamar a další. Aby bylo přemísťování pacientů nařizované z Berlína co nejvíce utajeno, byly některé transporty posílány přechodně do takzvaných meziústavů. Pacienti židovského původu byli zpočátku z těchto akcí vyloučeni. Podle prohlášení Bouhlera „tehdejší státní vedení Židům tohoto dobrodiní nedopřávalo, eutanazie byla určena jen pro německé soukmenovce“.

Jak se tato „zdravotnická“ opatření praktikovala, vyšlo najevo až po válce z výpovědí svědků. Bývalý vedoucí technického oddělení „dobročinné nadace pro ústavní péči“ Herbert Kalisch (Mannheim-Schönau, Königsberger Allee 116) o tom vypravoval:²

„Bylo to v létě, v době, kdy zrály jahody. Patřil jsem k personálu doprovázejícímu transport nemocných. Obvykle jsme nosili civilní oděv, ale před odjezdem mi nařídili, abych si oblékl bílý lékařský plášť, aby mě nemocní pokládali za lékaře. Pacientům řekli, že budou přeloženi do jiného ústavu, neřekli jim ovšem kam. Autobus projel Brandenburkem a zamířil ke staré nepoužívané trestnici přestavěné zčásti na krematorium. Během jízdy jsme měli dbát o to, aby bílé záclonky v oknech autobusu zůstaly staženy. Cestou z Berlína jsme zastavili ve Wesperu, kde dostal každý pacient malý proutěný košíček s jahodami. V Brandenburku jsme pacienty předali, ale jeli jsme s nimi až dovnitř a zůstali přitom až do konce. Strážní SS-mani nám řekli: ‚Můžete se na to také jednou podívat.‘

Nemocní byli roztříděni na dvě skupiny: muži a ženy. Namluvili jim, že před přeložením do jiné budovy se budou koupat a dezinfikovat. Museli se svléci do naha, pak otevřít ústa a automatické čtyřčíselné razítko jim vyrazilo na prsa číslo. Podle tohoto razítka rozeznával personál, kdo má v ústech zlaté protézky. Aby nemocné neznepokojili, lékaři je povrchně prohlédli. Potom vešli do koupelny. Když byl stanovený počet uvnitř, byly dveře

2 Svědecká výpověď v procesu „Grafeneck“ r. 1949 v Tübingenu.

uzavřeny. Na stropě koupelny bylo v podobě sprch namontováno zařízení, kterým se vpouštěl do místnosti plyn. Myslím, že jich bylo v místnosti najednou asi 50. Byla mezi nimi i mladá děvčata, a mezi sebou jsme si říkali: Jaká je to pro nás ostuda! Místnost měla jen jedny dveře a vizírkou bylo možno pozorovat, co se děje v komoře. Za 15 až 20 minut byl plyn z místnosti vypuštěn, když si předtím ověřili, že u všech nastala smrt. Podle čísel vytištěných na prsou zjišťovali osoby se zlatými protézami v ústech. Zlaté zuby byly mrtvým z úst vytrhány.“

Jiní svědkové vypověděli do protokolů, že všichni pacienti byli schopni chůze a šli většinou dobrovolně, ba i radostně do komor smrti, protože jim slíbili, že potom budou moci ležet v čerstvě převlečeném lůžku.

Po této za lékařské asistence provedené exekuci byly rozesílány pozůstalým soustrastné úřední dopisy. V každém ústavě eutanazie bylo zvláštní oddělení dopisů pro útěchu, které podávalo pozůstalým korektní zprávu o úmrtí pacienta, přičemž bylo ponecháno pisatelům organizace „T 4“ na vůli, aby si příčinu úmrtí libovolně vymyslili. Tak se stávalo, že ošetřovanec náhle zemřel „na následky akutního zánětu slepého střeva“, ačkoli jeho příbuzní věděli, že mu slepé střevo bylo už před lety vyoperováno. Jeden z osvědčených vzorů dopisů, jaké používali v Grafenecku:

„Vážení...

K našemu hlubokému žalu Vám sdělujeme, že Váš..., který musel být z příkazu ministerstva přeložen do péče zdejšího ústavu, zemřel nečekaně dne... na... Při jeho těžké nevyлéčitelné nemoci byla pro něho smrt vysvobozením. Z nařízení místních policejních orgánů musel být zesnulý v důsledku epidemicko-zdravotních a policejních opatření ihned zpopelněn. Prosíme Vás, abyste nám sdělili, zda máme zařídit, aby urna s pozůstatky po zesnulém byla poslána na hřbitov, který si přejete. Šatstvo zemřelého, které už nemělo valné ceny, protože dezinfekcí velmi utrpělo, bylo předáno národně socialistické charitativní organizaci.“

Jak prolhané byly poznámky o nevléčitelných chorobách, dokazují dotazníky, které byly při procesu o eutanazii v roce 1946 předloženy soudu. Na dotaznících, které jsou označeny „+“, tedy u nemocných, nad kterými byl vyřčen ortel smrti, jsou i tyto poznámky: „Pilný pracovník.“ – „Duševně čilý.“ – „Dostává občas dovolenou.“ – „Dobře reaguje.“ – „Může být případně propuštěn.“ Ani pochvalné poznámky, jako „zdatný v krejčovně“ nebo „dobrá kuchařka“, neochránily nemocné před jedovatými sprchami.

Pravda o eutanazii brzy pronikla do rodin postižených a z církevních kruhů se začaly ozývat protesty. Evangelický pastor Braune v podání na ministerstvo vnitra z července 1940 uváděl konkrétní případ usmrcení bývalého vedoucího energetické centrály v Bad-Kreuznachu Heimera, kterého svěřila jeho rodina do léčení zdravotnímu ústavu v Bedburg-Hau, protože trpěl častými záchvaty deprese. V pastorově sdělení bylo uvedeno: „Ještě před Vánocemi navštívil Heimera jeho syn. Otec byl duševně zcela čilý, trpěl jenom depresemi. Začátkem března jej přeložili do Grafenecku, aniž o tom uvědomili rodinu. Když se jeho příbuzní v Grafenecku ptali, nedostali vůbec odpověď. Asi po čtyřech týdnech přišel dopis, že nemocný zemřel v důsledku poruchy krevního oběhu a jeho mrtvola musela být ihned zpopelněna.“

Usmrcování židovských pacientů v „T 4“ až do června 1940 odmítali. Ale koncem měsíce došlo k obratu. Židovské pacienty z celého Německa soustředili do „léčebného ústavu“ Buch u Berlína a odtamtud je odváželi do Brandenburku, kde je usmrcovali plynem. Ale při této akci všechny židovské pacienty nepodchytili. Ministr Frick vydal proto 19. prosince 1940 nařízení, v němž ukládal přísné prověření všech pacientů a oddělení pacientů židovských od árijských a všem novým židovským pacientům byl určen léčebný ústav Bernsdorf-Sayn v okrese Koblenz. Odtamtud byli postupně převáženi a usmrcováni v ústavech eutanazie.

Protesty z církevních kruhů sílily. Řada biskupů protestovala písemně i z kazatelny a nedali se zastrašit ani hrozbami gestapa. Byli

to zejména evangelický biskup Wurm, vatislavský arcibiskup kardinál Bertram, kardinál Faulhaber a další. V limburském církevním časopise „Hirt“ (Pastýř) byl uveřejněn v srpnu 1940 článek, v němž se mimo jiné uvádělo:

„Několikrát týdně přivázejí velké omnibusy oběti do Hadamaru. Školní děti z okolí znají tyto vozy a říkají: ‚Zase přijíždí vražedná bedna.‘ Brzy po příjezdu autobusů pozorují hadamarští občané vystupovat z komína kouř. Jsou deprimováni a musí neustále myslet na nešťastníky, kdykoli k nim vítr zažene odporně zapáchající kouř. Děti si místo nadávek hroží: ‚Nebudeš-li dost chytrý, půjdeš na pekák do Hadamaru.‘ Ti, kteří se nechtějí ženit nebo nemají k tomu příležitost, říkají: ‚Oženit se? Nikdy! Přivést na svět děti, které potom spálí v peci.‘“

Největší pozornost vzbudila řeč kardinála Galena, který proti eutanazii brojil z kazatelny. Protesty se podávaly, jen pokud eutanazie ohrožovala německé občany. Jakmile byla později přenesena a rozšířena na jiné kategorie, zejména na židovské obyvatelstvo, neozval se už nikdo ani z církevních kruhů.

K zastavení eutanazie došlo na přímý zásah Hitlera, kterého k tomu přiměla, jak vyprávěl dr. Fritz Mennecke, ředitel léčebného ústavu v Eichbergu a jeden z hlavních posudkových lékařů, tato příhoda: V době, kdy byla eutanazie v proudu, musel jednou Hitlerův vlak stát delší dobu v Hofu u Norimberka, protože právě byli do vlaku nakládáni duševně choří. Lidé, kteří surovému zacházení s pacienty na nádraží přihlíželi, byli tak rozhořčeni, že hlasitě spílali „führerovi“. Nedlouho po této příhodě, na podzim 1941, nařídil Bouhler z příkazu Hitlera eutanazii zastavit. Ale v ústavech eutanazie se v „lčení“ pokračovalo. Usmrcování z milosti bylo zastaveno jen pro německé soukmenovce, ale vyhledávání „nevyléčitelně chorých“ bylo rozšířeno na koncentrační tábory. Jeden z vedoucích centrály „T 4“ Viktor Brack před soudním tribunálem v Norimberku prohlásil: „V létě 1940 se mně svěřil Bouhler s tím, že Himmler má v úmyslu dát lékařsky vyšetřit těžce nemocné v koncentračních

táborech, a to nejen po stránce tělesné, ale také z hlediska duševně psychického. Zároveň vyslovil obavu, zda bude možno pro tuto práci zajistit dostatek schopných lékařů. V KdF jsme vybrali zkušené psychiatry a sestavili z nich komise.“

System státem organizovaného vraždění se rozšiřoval. Byl ještě čas zločin zastavit, kdyby ti, na kterých nejvíce záleželo, odmítli pomoc. Lékaři. Žádný z nich nebyl nucen proti své vůli asistovat u těchto státem nařízených poprav. Kdo opravdu nechtěl – a byli i takoví –, mohl bez potíží odmítnout. Byl zavázán k mlčenlivosti, musel počítat s tím, že bude svými bezohlednějšími kolegy označen za slabocha, a musil se rozloučit i s vyhlídkou na kariéru.

Většina z těch lékařů, kteří horovali pro eutanazii, byli lidé mladší, infikovaní nacistickým rasovým učením, pohrdající humanismem a ženoucí se za rychlou kariérou.

Novou akci označili v KdF šifrou „I4 f I3“ a začali školit první „létající psychiatrické komise“, které měly jezdit po koncentračních táborech, studovat fyzický i psychický život vězňů, závažné případy diagnostikovat a „navrhovat léčení“. Akce nezůstala už omezena jen na „nevyléčitelně choré“. Pojem „bezcný život“ byl rozšířen i na ty, kteří ze zcela jiných než zdravotních důvodů neměli pro nacisty cenu. Všichni odpůrci fašistického režimu, zejména političtí, které nacisté poslali do koncentráků, měli být předvedeni těmto komisím, jež měly z lékařského hlediska o jejich dalším osudu rozhodnout. Lékaři jezdili od jednoho tábora k druhému, bydleli v nejlepších hotelích, jedli, pili, hodovali. V KdF byli štedří, výlohy nehrály roli. Mezi lékaři vynikal dr. Fritz Mennecke, ředitel léčebného ústavu v Eichbergu, který často a hodně psával ze svých „služebních cest“ manželce Evě. V jednom z prvních dopisů v listě z 19. února 1941, psaném v hotelu Bielefelder Hof, líčí, jak akci připravovali:

„Dnes ráno jsme odjeli auty do Berlína, kde se konala v přítomnosti vládního prezidenta a zástupce župy dvouhodinová porada. Potom jsme odjeli s těmito pány – bylo nás 22 – do Bethelu, kde se odbyla nová porada. Velmi zajímavé!!! Zbytek dne jsme strávili tím,

že jsme si prohlédli pod vedením dr. Schorsche jednotlivé budovy ústavu přiděleného nám profesorem Heydem a panem Brackem. Pracuji společně s dr. Wischerem, šéflékařem z Waldheimu...”

V koncentračních táborech zatím začali „připravovat materiál“ pro tyto „lékařské komise“. Věznům namlouvali, že jsou vybíráni pro transport invalidů a že budou moci v jiných táborech pracovat za snazších podmínek. Zpočátku tomu vězňové věřili a sami se na takové transporty hlásili.

Ale stačí si přečíst několik výňatků z dopisů dr. Menneckeho z jeho okružních cest, abychom viděli, jak komise „pracovaly“.

Z koncentračního tábora Sachsenhausen dne 4. dubna 1941:

„... Naše práce je velmi zajímavá. Pracuji s dr. Steinmayerem. Profesor Heyde odcestoval do Lodže. Protože sami dva máme vyšetřit přes 400 vězňů, potrvá to o něco déle...”

O tři dny později z téhož tábora:

„... Příkladám prohlídkám značný význam pro eventuální pozdější vědecké zpracování. Jsou zde výlučně těžké asociální případy v nejvyšším stadiu...”

Z koncentračního tábora Dachau dne 3. 9. 1941:

„Dnes ráno jsme odjeli dvěma auty do Dachau. Nemohli jsme ještě začít pracovat, protože nám SS-manni musejí nejdříve vyplnit záhlaví dotazníků. S prohlídkou začneme zítra. Jde jen o 2000 mužů, budou brzo hotovi; budeme je prohlížet jako na běžícím pásu. V 10 hodin jsme odjeli do Mnichova a podnikli krásný výlet ke Starnberskému jezeru...”

Z koncentračního tábora Ravensbrück dne 20. listopadu 1941:

„... práce jen letí, protože v záhlaví dotazníků jsou označeny již typy a já zapisuji jen diagnózu, hlavní symptomy atd. Doktor Sonntag mně dává údaje o jejich chování v táboře, jeden SS-scharführer přivádí pacienty dovnitř – všechno klapě jako po másle. Dnes se stravuji v táboře. V poledne čočková polévka se špekem, jako moučník omelety. V 17 hodin jsme skončili, večereli jsme v kasinu, tři druhy salámů, chléb, máslo, pivo. Od 13 do 14.30 polední přestávka

se zdravotní procházkou. S komandantem Koegelem a dr. Sonntagem jsme si prohlédli chovný dobytek ve stájích... V posteli se spí skvěle, cítím se zde výborně! Doufám, že se Ti daří stejně. Líbá a objímá Tě...”

Z koncentračního tábora Buchenwald dne 28. listopadu 1941: „... Je 7.40 hod. Vzhůru za novým veselým lovem!”

Dne 1. prosince z téhož tábora: „Ačkoli jsem ráno začal o půl hodiny později, překonal jsem rekord. Vyplnil jsem 230 dotazníků...”

Z koncentračního tábora Ravensbrück dne 12. ledna 1942: „...Je 11.40 hodin. Sláva! Skončili jsme všechny dotazníky!” Menneckovy závěry v dotaznících vypadaly asi takto: „Líný a drzý.“ – „Prznitel rasy.“ – „Nenávidí Němce.“ – „Židovská děvka.”

Posílal své ženě dokonce i fotografie vyšetřovaných „pacientů“ a na zadní stranu zaznamenával své „lékařské diagnózy“: „Scheidhuberová Dorothea Sarah, narozená 3. 8. 1881: Psala soustavně štvavé články o církevních poměrech v Německu.”

„Stross Otto Israel, nar. 22. 9. 1900 v Praze, právník: 22730, Dachau. Nenávidí Němce. Štváč.”

„Lampl Ernst Israel, nar. 22. 9. 1887 v Brně, právník: Protiněmec-ký agitátor. Štváč.”

„Schönfeld Egon Israel, nar. 9. 4. 1890 ve Vídni, právník: 6067, v Dachau od 1938. Komunistický advokát. Člen Rudé pomoci. V roce 1927 v Rusku. Nenávidí Němce. Štváč. V táboře je drzý, domýšlivý, líný, vzpurný.” Všichni tito pacienti skončili v plynu.

Mennecke byl po válce ještě s několika svými kolegy zatčen, vyšetřován a souzen. Z cely frankfurtského soudu napsal svému vyšetřujícímu soudci v listopadu 1946 dopis: „Když jsem měl nyní možnost v dlouhé vazbě všechno zvážít a o všem přemýšlet a když jsem získal dostatek vnitřního odstupu od oněch událostí, mám potřebu přiznat, že jsem se již v roce 1940 dověděl o pravém smyslu těchto ,plá-

novaných hospodářských prací. K doznání mě také vede přesvědčení vzniklé již v roce 1942, že všechny tyto metody nacistického vedení byly nekritické, hříšné, nelidské a kruté. Poznal jsem, že jsem se stal s tisíci německých lidí obětí nestoudného učení, v jehož správnost jsem kdysi věřil, ale jehož osudová zřudnost a zavrženíhodnost mi ještě tři roky před zhroucením režimu otevřela oči. Nakonec mě to vše donutilo k přiznání, které je nepotlačitelnou vnitřní potřebou k očištění mého svědomí.“

I se svým kolegou dr. Schmidtem byl Mennecke odsouzen k trestu smrti, cestou milosti mu byl rozsudek změněn v doživotní žalář. V roce 1947 zemřel ve frankfurtském vězení na tuberkulózu.

Mennekovu šéfovi profesoru Wernerovi Heydemu se dlouho dařilo unikat spravedlnosti. Těsně po válce byl sice internován v Dánsku, ale když byl 25. července 1947 předáván západoněmeckým úřadům, vyskočil prý z hlídaného nákladního auta, které jej převáželo z Würzburgu do Frankfurtu. Od té doby o něm nebylo slyšet, byl prohlášen za mrtvého a jeho vdova pobírala po „zemřelém“ slušnou penzi. Ale roku 1949 začal ve Flensburgu ve Šlesvicu-Holštýnsku ordinovat nový psychiatr dr. Sawade. V listopadu 1959 v něm byl odhalen vrchní posudkář eutanazie profesor Werner Heyde. Byl zatčen a čtyři roky byl v Limburku připravován nový velký proces o eutanazii.

18. února 1964 zahájil ředitel zemského soudu v Limburku dr. Wirts přelíčení. Na lavici obžalovaných usedl však pouze jediný člověk: dr. Hans Hefelmann, diplomovaný inženýr zemědělství.

Co se stalo s ostatními?

Friedrich Pillmann, který za nacistické vlády řídil jedno z hlavních oddělení „T 4“ a byl obviněn ze spoluúčasti na zavraždění 70 000 duševně chorých, žil po celou dobu přípravy procesu na kauční svobodě v Kolíně nad Rýnem 12. února 1964, tedy šest dní před zahájením procesu, se zabil pádem z osmého patra.

Jen o den později byl v hessenské věznici v Butzbachu nalezen hlavní obžalovaný Werner Heyde mrtev. Oběsil se na vlastním opas-

ku, který upevnil na ústřední topení. Západoněmečtí novináři psali, že tyto sebevraždy nejsou náhodné, a citovali, co Heyde řekl krátce před svou smrtí: „Dojde-li k soudu, bude moje výpověď nepříjemná mnohým osobnostem a někteří z profesorů lékařských fakult přijdou o místo...“ Zdá se, že zprávy v tisku nebyly bez podkladu. Týden po zahájení procesu byla z vod kielského přístavu vylovena mrtvola šlesvicko-holštýnského zemského ministra školství Eduarda Osterloha. Patřil mezi významné osobnosti, které znaly a kryly zločineckou minulost lékařů eutanazie.

Třetí obžalovaný, Gerhard Bohne, bývalý organizační vedoucí Říšského pracovního společenství pro léčebné a ošetrovací ústavy, složil kauci a žil na svobodě. Krátce před zahájením procesu odjel do Brazílie a soudu poslal dopis, v němž žádal, aby byla jeho nepřítomnost u přelíčení omluvena, protože musel odjet na léčení.

Proces pokračoval s Hefelmannem, který byl obviněn, že jako hlavní vedoucí Říšského výboru pro vědecké podchycení dědičných a jiných těžkých chorobných sklonů prováděl organizační přípravy pro hromadné vraždy v ústavech eutanazie a zavinil smrt 70 000 dospělých a 3000 dětí. Hefelmann doznal, že účelem usmrcování z milosti bylo hlavně zmírnit zásobovací potíže likvidací darmožroutů³ a uvolnit v léčebných ústavech lůžka pro zraněné vojáky. Předseda soudu dal promítnout v soudní síni Hitlerův dosud nezveřejněný výnos z 21. srpna 1939 včetně komentářů. Účastníci procesu mohli vidět texty a podpisy dr. Stuckarta a dr. Globka, o němž Hefelmann řekl: „Existoval také Říšský výbor k ochraně německé cti a krve, který řídil pozdější státní tajemník dr. Hans Globke. Účastnil se porad hlavních pracovníků T 4⁴ a radil při organizování dětské eutanazie.“

Předseda soudu se ptal, jak lékaři nemocné děti vyšetřovali. Hefelmann odpověděl: „Posudky byly vyjádřeny ve formulářích značkami plus nebo minus.“

3 Unnütze Fresser.

Soudce: „Jaký význam mělo označení plus?“

Hefelmann: „To bylo jasné. Posudkový lékař se tím vyjadřoval pro uspaní dítěte.“

Soudce: „Proč bylo na dotaznících uvedeno místo adresy Říšského výboru označení: Berlín W 8, poštovní schránka 101?“

Hefelmann: „Bylo by se mohlo snadno stát, že by matky idiotských dětí chodily intervenovat tam, kde se stýkali pouze státníci a diplomati. Říšský výbor měl své sídlo v budově říšského kancléřství.“

Prokurátoři z Německé demokratické republiky Foth a Ender, kteří se procesu zúčastnili, předložili úmrtní knihy a korespondenci z ústavů eutanazie v Hadamaru, Grafenecku a Arnsdorfu.

Bývalý pracovník Říšského výboru Richard Hegener předložil soudu dopis podepsaný Hefelmannem a rozesílaný pracovním úřadům: „Odmítají-li rodiče těžce nemocných dětí dát souhlas k jejich ošetření v dětských odborných střediscích, potom výmluva, že dítě musejí ošetřovat doma, nemůže být uznána jako důvod uvolnění matky z pracovního procesu.“ Dosvědčil, že Hefelmann byl otcem eutanazie v nacistické říši.

Obhájce obžalovaného podal návrh, aby byl Hefelmann podroben psychiatrickému vyšetření. Soud návrh přijal a proces na neurčito odročil.

V červnu 1941 přepadla nacistická vojska Sovětský svaz. Za armádami postupovaly bandy školených vrahů organizovaných ve vojenských formacích zvaných „einsatzkommando“ a pod vedením SS důstojníků masakrovaly civilní obyvatelstvo. Zachovalo se o tom mnoho svědectví. Jedním z nich je i deník mladého velitele bezpečnostní policie Felixe Landaua, který se přihlásil do této vojenské formace z trucu, když byl odmítnut svou milou.

„Lvov, 5. 7. 1941... Do citadely nahnali židovské občany, kteří pomáhali GPU při pronásledování Němců, a zavřeli je tam. Bylo jich na 800, ráno jsme je měli postřílet. Ale dnes jsme cestou začali potkávat lidi se zkrvavenými obličejí, s děrami v hlavách, se zlamanýma

rukama, s očima visícíma z důlků. Někteří, sami krví zbrocení, odnášeli své zhroutené druhy. Dojeli jsme k citadele a užřeli jsme věci, jež dosud nikdo nespatriil. Dveře u citadely byly otevřeny a u nich stáli v řadách vojáci s tlustými klacky a bili hlava nehlava Židy, kteří se tlačili z vrat. Mnoho jich leželo u cesty jako dobytek po porážce, skučící a třesoucí se posledními záchvěvy. Jiní sebrali poslední síly, plazili se, vstávali, nedbali proudů řinoucí se krve a utíkali pryč. Zastavujeme se a ptáme se, kdo vede komando. „Nikdo. Někdo je pustil a nyní si na nich vylévají zlost.“ Nic proti tomu. Ale neměli by je nechat v takovém stavu pobíhat. Pro dnešek naše práce končí. V rádiu slyším k zbláznění krásnou a smyslnou hudbu a moje touha po Tobě roste a roste...”

Ale poprav y a masakry prováděné ve východních oblastech budily rozruch, o který fašisté nestáli. Upozorňoval na to kromě jiných i dr. Wetzel z Rosenbergova úřadu pro východní území, který se v dopise nacistickému komisaři v Rize zmiňuje: „...Není námitek, jestliže Židé, kteří nejsou schopni práce, budou odstraněni Brackovými prostředky. Takovým způsobem se předejde také událostem, jakých bylo svědkem obyvatelstvo při postřelení Židů ve Vilně, na přístě nebude smět být střílení prováděno veřejně...”

Místo hromadných masových poprav prováděných veřejně začíná se přibližně od r. 1942 používat nekrvavých metod při hromadném vyhlazování. Viktor Brack, jeden z vedoucích centrály „T 4“, o tom před norimberským tribunálem vypověděl:

„V roce 1941 jsem dostal příkaz zastavit eutanazii. Aby se uvolněný personál udržel pro případné obnovení eutanazie po válce, dohodl se Bouhler s Himmlerem, že personál pošlou do Lublina... Později, koncem roku 1942, jsme zjistili, že tito lidé pracovali při vyhlazování Židů, což bylo ve vyšších kruzích nacistů všeobecně známo...”

Brackovu výpověď potvrzuje i dopis, který psal dr. Mennecke dne 12. ledna 1942 své manželce: „...Od včerejška je na cestě velká výprava naší akce pod vedením pana Bracka do bojového území

na východě... Jsou mezi nimi i lékaři, kancelářské síly, ošetřovatelé z Hadamaru a Sonnensteinu. Je to přísně tajné.“

Mezi personálem uvolněným pro tuto akci byl i kapitán Christian Wirth ze Stuttgartu, který předváděl na podzim 1939 v brandenburské věznici první pokus v komoře zapomenutí. Kapitán Wirth zavedl metody eutanazie do Polska a uplatňoval je tam tak důrazně, že německý inženýr Kurt Gerstein, tehdy příslušník SS, pokládal za svou povinnost dát o tom zprávu papežskému nunciovi a švédskému diplomatovi. Gerstein, který byl studujícím medicíny, si vzal za úkol odhalit záhadu smrti své příbuzné, jež zahynula v jednom z ústavů eutanazie. Vetrěl se do zdravotnického aparátu SS a jako hlavní dezinfektor se dostal až do vyhlazovacích táborů Treblinka a Belzec. Malá ukázka z mnohastránkové Gersteinovy zprávy, která se stala hlavním zdrojem materiálu i pro Hochhuthova „Náměstka“:

„... Komory se plní. Dobře nacpat, poroučí kapitán Wirth. Nazí lidé jsou namačkáni na sobě. Asi 400–500 osob na 25 čtverečních metrech v 45 kubických metrech. Esesáci je stlačují tak těsně na sebe, jak je to jen možné. Dveře se zavírají. Zatím ostatní čekají nazí venku pod širým nebem. Říkají mi: ‚V zimě se to dělá také tak!‘ ‚Přece si uženou smrt!‘ namítám. ‚Proto sem přece přišli,‘ odpovídá mi hamburským dialektem jakýsi SS-mann... Výfukovými plyny usmrčují lidi. Ale naftový motor nefunguje! Kapitán Wirth přichází. Je vidět, že je mu to trapné, jak se bojí, že to nefunguje právě dnes, kdy jsem přítomen a pozoruji neštěstí. Ano, vidím a pozoruji vše! A čekám. Moje stopky všechno přesně zaregistrovaly – 50 minut, 70 minut. Diesel nenastartoval. Lidé čekají v plynových komorách. Marně! Je slyšet pláč a vzlykání. Jako v synagóze, říká SS-sturmbannführer profesor doktor Pfannenstiel, ordinarius hygieny na univerzitě v Marburgu, když naslouchá u dřevěných vrat.

Kapitán Wirth šlehá svým jezdeckým bičikem Ukrajince, který pomáhá SS-unterscharführerovi Heckenholtovi při startování motoru. Po dvou hodinách a čtyřiceti minutách – stopky všechno přesně zaregistrovaly – naftový motor konečně nastartoval. Až do

tohoto okamžiku čekali a žili lidé v těchto čtyřech komorách, čtyřikrát čtyři sta padesát životů ve čtyřikrát čtyřiceti pěti kubických metrech!...

Znovu uplyne 25 minut. Správně. Mnoho lidí je již mrtvo. Je to vidět malým okénkem, za nímž elektrické světlo na okamžik osvětluje vnitřek komory. Po 28 minutách je naživu jen několik osob, po 32 minutách jsou mrtvi všichni!...

Příští den, bylo to 19. srpna 1942, jsme odjeli autem kapitána Wirtha do Treblinky, vzdálené 120 km severovýchodně od Varšavy. Zařízení bylo podobné jako v Belzci, ale mnohem větší. Osm plynových komor a obrovské hory kufrů, bot, textilií a prádla. Na naši počest byl uspořádán banket v typickém staroněmeckém a himmlerovském stylu. Profesor dr. Pfannenstiel zahajoval banket proslovem: „Vaše práce je důležitým a užitečným posláním pro říši. Teprve když jsem viděl masy mrtvol, pochopil jsem velikost vašeho úkolu...“

Nacistické armády okupovaly další evropské země a Globke, který koordinoval řešení židovské otázky mezi říšskými ministerstvy, jezdil po celé Evropě prosazovat rasové zákony a připravovat půdu pro likvidaci židovského obyvatelstva. Globkův šéf Stuckart v roce 1938 prohlásil: „Úkol rasového zákonodárství možno považovat za uzavřený. Vedl k předběžnému řešení židovské otázky a připravil současně její ‚konečné řešení‘.“

Deportace židovského obyvatelstva a politických odpůrců fašismu rychle pokračovaly, vyhlazovací tábory rostly. Chelmno, Sobibor, Belzec, Treblinka, Majdanek – a konečně továrna na smrt: Osvětim. Statisíce, milióny mrtvých.

V květnu 1945 skončilo vraždění na frontách a o několik měsíců dříve v plynových komorách. Spojené národy registrovaly nacistické vrahy a zveřejňovaly jejich jména na listině válečných zločinců. Pod číslem 101 bylo uvedeno i jméno Hans Josef Maria Globke.

Právem. Komentáře k rasovým zákonům nebyly nic jiného než do paragrafů zformulované příkazy a návody k hromadným loupežným vraždám, které začaly eutanazií v Brandenburku a skončily jako „Sonderbehandlung“ v Osvětimi. Paragrafy zákonů a komentářů dávaly alibi a jistotu malým i velkým zločincům při vraždění i při procesech. Roland Freisler, krvavý soudce, který vynášel rozsudky smrti nad Hitlerovými odpůrci, o Globkových komentářích v časopise „Deutsche Justiz“ napsal: „Je v nich obsaženo vše, co v praxi potřebujeme.“ S pečlivostí pruského byrokrata a s otrlostí bezcitného člověka interpretoval Globke nejnelidštější výnosy nacistické diktatury. Osud lidí, kteří jimi byli postiženi, mu zůstal zcela lhostejný. Zveřejněním rasových zákonů a komentářů začala Globkova kariéra i cesta obětí do plynových komor.

Praktik hromadného ničení, válečný zločinec Adolf Eichmann, při procesu v Jeruzalémě v červnu 1961 prohlásil: „Globke byl jedním z těch, kteří v nejvyšší míře rozhodovali o ničení Židů. Byl zejména odpovědný za zrušení jejich státního občanství a za zabavení jejich majetku.“

O Globkově licoměrnosti svědčí jeho výpověď v norimberském protokolu: „Věděl jsem tehdy, že vyhlazování Židů bylo prováděno systematicky, ale nevěřil jsem, že se vztahuje na všechny Židy.“

Globkův šéf ministr Frick byl při procesu s hlavními válečnými zločinci v Norimberku v roce 1946 odsouzen k smrti a popraven. Globkův partner, státní tajemník Stuckart byl rovněž odsouzen. Ale Globke, který se „rozhodujícím způsobem podílel na vypracování rasových zákonů“, dosáhl brzy po válce v západním Německu postavení mnohem vlivnějšího, než jaké měl za Hitlera. Jak se to mohlo stát? Ve dnech, kdy se hroutila nacistická říše a kdy válečného zločince číslo 101 hledala spojenecká policie, našel Globke úkryt v dominikánském klášteře Wallerberg nedaleko Bonnu. Představený kláštera páter Laurentius Simer mu poskytl azyl. Globke učinil generální zpověď a páter Simer mu dal rozhřešení. Poznal v kajícíkovi schopného muže, právě takového, jakého potřebovali, aby hájil církevní zájmy

v oblasti Severní Porýní-Vestfálsko, která byla v anglické zóně. Přesto musel Globke do internačního tábora Ministerial Collecting Center v Hessisch Lichtenau. Když v Norimberku hledali svědky proti prominentním válečným zločincům, prezentoval Simerův představený hrabě Preysing Globka soudu jako korunního svědka proti bývalému nacistickému ministrovi vnitra Frickovi a proti státnímu tajemníkovi Říšského ministerstva vnitra Stuckartovi.

Na jednašedesáti stranách předložil Globke soudu přísední výpověď, v níž usvědčil své bývalé společníky a očistil sebe. Jeden z žalobců u norimberského soudu dr. Robert Kempner o něm prohlásil: „Globke byl jedním z nejcennějších pomocníků žaloby, jeho činnost se však neomezila jen na výpověď v soudní síni.“

Tak unikl dr. Hans Globke zaslouženému trestu a Norimberk, který se stal hrobem jeho nacistických prominentních kolegů, se stal pro něho východiskem k nové, skvělé kariéře. Američané zaručili svému svědkovi ochranu a zajistili mu i vliv. Z Norimberka odešel Globke do Cách (Aachen), kde vstoupil do služeb městské správy a současně se stal členem Adenauerovy politické strany CDU. Za rok přesídlil do Düsseldorfu a zastával tam místo viceprezidenta zemského účetního dvora v zemské správě Severní Porýní-Vestfálsko. V roce 1949 jej povolal kancléř Adenauer do Bonnu. Globke se stal personálním šéfem kancléřství, v roce 1951 byl povýšen na ministerského ředitele a připravoval se na funkci státního tajemníka. Sociálně demokratický poslanec dr. Arndt proti jeho jmenování protestoval a před Spolkovým sněmem prohlásil:

„Globke byl v Rakousku, v Holandsku, ve Francii, v Gdaňsku, v Praze, v Bukurešti, v Bratislavě. Tvrdí, že nikde tam, kde se on jako expert pro židovské otázky spolu s SS-obersturmführerem Stuckartem objevili, o Židech nehovořili. Ale celý svět ví, že z těchto míst se po těchto rozhovorech táhla krvavá stopa mučených a vražděných Židů do koncentračních táborů. Pan Globke o těchto hrůzách věděl. Sám je jako svědek přiznal.“

Avšak kancléř západoněmecké spolkové vlády Konrád Adenauer se před Spolkovým sněmem za Globka postavil a prohlásil:

„Nepřipustím za žádných okolností, aby byla uváděna tvrzení, která poškozují jak moji osobní čest, tak i čest pana ministerského ředitele Globka... To, že pracoval na komentářích k norimberským zákonům, bylo podmíněno dobou a zásadně to nelze odsuzovat. Ostatně nikdy jsem nepoznal úředníka věrnějšího.“

Adenauer vystavil svému osobnímu tajemníkovi vysvědčení neméně dobré než jeho bývalý popravený nacistický šéf ministr vnitra Frick. Globke dosáhl svého cíle. Byl v roce 1953 jmenován státním tajemníkem spolkové vlády a stal se pravou rukou kancléře Adenauera, který ho hájil proti dalším útokům až do svého odchodu do penze.

Nehájil, ani ho neuhájil při procesu, který se konal v červnu 1963 v demokratickém Berlíně. Tam byl státní tajemník spolkové vlády dr. Hans Globke odsouzen v nepřítomnosti k trestu doživotního žaláře a ke ztrátě občanských práv. Ve zdůvodnění rozsudku, který vynesl 1. trestní senát Německé demokratické republiky, je mimo jiné uvedeno: „Odsuzuje se podle statutu Mezinárodního soudního tribunálu v Norimberku pro spoluúčast na válečných zločinech, za zločiny proti lidskosti, pro spoluúčast na vraždách.“

Před veřejností celého světa patří Globke mezi hlavní válečné zločince a mezi přední organizátory vyhlazování národů. Globke jistě žádnou ze svých obětí nebil, netrýznil, ani přímo nezabil, ale škrtem pera u psacího stolu své přepychové pracovny vraždil účinněji než SS-manni, kteří jeho nařízení prováděli. Globke byl jedním z prvních a hlavních článků řetězu zločinu genocidy, který končil v Osvětimi.

OSVĚTIMŠTÍ SS PŘED SOUDEM

Nikdo nikdy už nezjistí správný počet lidí, které nacisté zahubili v Osvětimi. Sovětská vyšetřující komise dospěla k cifře čtyř miliónů obětí. Zakladatel osvětimského koncentračního tábora komandant Rudolf Höss přiznal v Norimberku, že za jeho vlády tam bylo zlikvidováno dva a půl miliónu lidí. Podle propočtu kapacity tábora polykala osvětimská krematoria za 24 hodin přes 4000 mužů, žen a dětí. Denně v nich beze stopy mizel počet obyvatel menšího městečka, proměněný v dým a popel. Řeknete: „To je nemožné!“

Zdálo se to nemožné i maršalovi nacistického Německa Göringovi, který při výslechu osvětimského komandanta Rudolfa Hösse před Mezinárodním soudním tribunálem v Norimberku protestoval a argumentoval, že ničení takového počtu lidí je technicky neproveditelné. Zdálo se to přehnané i soudnímu expertovi profesoru G. M. Gilbertovi z psychologického institutu na Long Island University v Brooklynu, který testoval v celách norimberské věznice nacistické zločince.

Ve své knize „Nürnberg Diary“ o tom psal: „Vzpomněl jsem si na Göringův protest a ptal jsem se Hösse, jak bylo prakticky proveditelné zlikvidovat dva a půl miliónu lidí. ‚Prakticky?‘ zeptal se Höss. ‚To nebylo tak nesnadné. Nebylo by obtížné zničit ještě více lidí.‘ Na moji poněkud naivní otázku, kolik lidí mohlo být zahubeno za hodinu, prohlásil, že při takové kalkulaci je nutno počítat s čtyřiařdvacetihodinovým dnem, v jehož průběhu bylo možné zlikvidovat až 10 000 lidí. Bylo k dispozici šest popravčích komor. Ve dvou větších mohlo být rozmístěno po 2000, ve čtyřech menších po 1500 osobách, což dávalo dohromady celkovou kapacitu 10 000 lidí. Snažil jsem se představit si, co se při tom odehrávalo. Ale Höss mě zarazil:

„Ne, vy si to nedovedete správně představit. Samotné usmrcování vyžadovalo nejméně času. Bylo možno vyřídit 2000 lidí během půl hodiny, ale horší to bylo s jejich spalováním. Usmrcování bylo snadné. K tomu, abychom lidi dostali do plynových komor, nebylo zapotřebí ani strážního doprovodu. Šli prostě dovnitř, protože se domnívali, že se tam budou sprchovat. No a pak jsme tam místo vody vpustili plyn. To všechno probíhalo velmi rychle...“ Höss o tom všem hovořil klidným, lhostejným a věcným tónem...

Po kapitulaci nacistických armád se Höss odloučil od své rodiny a uprchl do anglického okupačního pásma. Uchytil se pod jménem Rudolf Lang jako lodník v námořnické vojenské škole na ostrově Sylt. Byl ale brzy vypátrán, nedaleko Flensburgu zatčen a odvezen 11. března 1946 anglickou vojenskou policií do Norimberka, kde vypovídal dne 15. dubna 1946 jako svědek při procesu s hlavními válečnými zločinci. Na rozdíl od ostatních nacistických prominentů, kteří zapírali, Höss otevřeně doznal:

„Konečné řešení židovské otázky znamenalo úplné vyhubení Židů v Evropě. V červnu 1942 jsem dostal rozkaz vytvořit humánnější podmínky pro hromadné ničení lidí v Osvětimi. V té době byly v provozu již tři vyhlazovací tábory v Polsku: Belzec, Treblinka a Wolzek. Těmto táborům velelo einsatzkommando bezpečnostní policie. Navštívil jsem Treblinku, abych poznal tamější způsoby ničení. Velitel Treblinky mi řekl, že během půl roku zlikvidoval na 80 000 Židů. Staral se hlavně o likvidaci Židů z varšavského ghetta. Používal k tomu kysličník uhelnatý, ale domníval se, že jeho metody nejsou příliš účinné. Když jsem v Osvětimi vybudoval komplex ničících zařízení, začal jsem používat plyn cyklon B. Krystalizovaný kyanovodík jsme do smrtících komor vhazovali malým otvorem. Usmrcení lidí trvalo tři až patnáct minut – podle klimatických podmínek. Věděli jsme, že lidé jsou mrtví, jakmile přestali křičet. Obvykle jsme čekali ještě asi půl hodiny, než jsme otevřeli dveře a mrtvoly odstranili. Při tom jim naše sonderkommando snímalo prsteny a vytrhávalo zlaté protězy...”

V květnu 1946 byl Höss vydán Polsku a spolu s ním ještě dalších asi 600 členů osvětimské posádky. Většinou patřili ke strážním jednotkám a pouze čtyřicet z nich se přímo podílelo na ničení. Od 11. do 29. března 1947 se konal před Nejvyšším národním tribunálem ve Varšavě *první* osvětimský proces, při němž jediný obžalovaný – první komandant a zakladatel Osvětimi Rudolf Höss – o výstavbě tábora řekl: „... Dne 1. března 1941 přijel Himmler poprvé do Osvětimi. Provedl důkladnou prohlídku tábora a projel celý terén. Nařídil rozšířit hlavní osvětimský tábor tak, aby pojal 30 000 vězňů. Dal rozkaz vybudovat nový tábor pro 100 000 válečných zajatců. Tehdy také vydal příkaz, aby koncernu I. G. Farbenindustrie bylo dáno k dispozici 10 000 vězňů pro výstavbu továrních objektů Buna-Werke v Monowicích...“

Ve vyšetřovací vazbě v Krakově napsal Höss vlastní životopis,⁴ jakousi zповěď. Jeho paměti a Broadova zpráva⁵ se navzájem „doplňují“. Na rozdíl od Broady, který se ani slovem nezmiňuje o tom, co sám dělal v Osvětimi, píše Höss podrobně a pravdivě o své úloze při vzniku, organizování a provozu vyhlazovacího tábora. Podrobně vypravuje o návštěvách Himmlera, vysokých SS důstojníků a ředitelů I. G. Farben i o dohodnutých plánech vybudovat v Osvětimi obrovský průmyslový a vyhlazovací kombinát.

S podporou koncernů se podařilo Hössovi provoz v Osvětimi zmechanizovat a usmrcování proměnit v technicko-organizační proces, který vykonavatele zbavoval výčitek svědomí. Hromadný vrah zabíjel tisíce lidí denně, aniž měl při tom pocit, že je vraždí. Plynové komory se staly jeho vítaným pomocníkem:

„...Děsil jsem se pomyslit na hromadné popravy žen a dětí,“ píše Höss. „Byl jsem syt hromadného střílení sovětských zajatců... Zdařilý pokus usmrcovat plynem mě uklidnil. Oběti nebudou do po-

4 Rudolf Höss, Kommandant in Auschwitz, Autobiographische Aufzeichnungen, München, 1963.

5 Viz str. 76–130.

sledního okamžiku nic tušit a i my budeme ušetřeni krvavých scén. Když popravčí čtyři kosily kulomety své oběti, postřelení utíkali a SS-manni poraněné dobýjeli. Nejohrovnější pohled byl při tom na ženy a děti. SS-manni ze zásahových oddílů, kteří se brodili po kotníky v krvi, otupovali své svědomí požitím velkého množství alkoholu. Ti, kteří to nedokázali, zešíleli, nebo končili sebevraždou...”

„Na jaře 1942 přišly první židovské transporty, které musely být kompletně zničeny. Lidé byli voděni z rampy přes louky k bunkru I, upravenému ze selské usedlosti. Aumeier, Palitzsch a jiní blokführeri, kteří je doprovázeli, se s nimi cestou bezstarostně bavili. Vyptávali se na zdraví, rodinné příslušníky, na povolání, aby je oklamali. Zpočátku šli lidé klidně do místností, kde měli být dezinfikováni. Ale pak se někteří začali zdráhat a mluvili o udušení a usmrcení. SS-manni paniku potlačili a zahnali je do plynových komor... Při dalších transportech slídili SS-manni po neklidných živlech a zjištěného rušitele nenápadně vyvedli za barák a zastřelili tak, aby to jiní nezpozorovali...”

Tato zpověď je současně i pokusem o alibi. Höss prohlašuje, že věřil v nacismus, a proto poslušně vykonával rozkazy svých představených. Za vyhlazování činil odpovědnými také vězně, kteří se prý navzájem ničili. Zpověď zakončil slovy: „Nechtť ve mně svět vidí i nadále krvelačnou bestii, ukrutného sadistu, vraha miliónů lidí. Vím, že si veřejnost jinak nedovede velitele Osvětimi představit. Nikdy neporozumí, že i on měl dobré srdce, že nebyl zlý.“

Höss byl odsouzen k smrti provazem. Rozsudek byl vykonán dne 16. dubna 1947 blízko osvětimského krematoria. Tehdejší Hössův první adjutant Robert Mulka byl v té době nezvěstný.

Ve *druhém* osvětimském procesu, konaném rovněž v Krakově a zahájeném 25. listopadu 1947, byl obžalován druhý osvětimský komandant Arthur *Liebehenschel* a 38 dalších SS-mannů, kteří řídili provoz osvětimské továrny smrti.

Liebehenschel se stal Hössovým nástupcem v listopadu 1943, kdy Höss po svém povýšení na inspektora koncentračních táborů

odešel do Berlína. Zdálo se, že začátek vlády nového komandanta znamená obrat k lepšímu. Liebehenschel vyhlásil amnestii pro vězně z bunkru, zrušil tresty stěhbunkrů⁶ a nejhorší kápy-zabijáky poslal do koncentračního tábora Flossenbürg. V politickém oddělení zakázal používat Bogerův „mluvicí stroj“ a poprvé v historii tábora byl jmenován lagerältestem politický vězeň Ludwig Wörl. Při apelech byl veřejně vyhlášen zákaz bití a zabijáci SS přestali dostávat zvláštní prémie – kořalku a cigarety. Jejich aktivita poklesla a vězňové počínali věřit v to, v co nikdy nedoufali, že Osvětim se dá přežít.

Ale již v lednu se tyto iluze rozplynuly. V táborech byla nařízena veliká čistka a byly prováděny selekce práceneschopných a nemocných židovských vězňů. Další zlou předzvěstí byla zjara 1944 návštěva Hösse, který společně s Eichmannem připravoval největší vyhlazovací akci – „přesídlení maďarských Židů“. Od poloviny května 1944 začaly dnem i nocí přijíždět na novou rampu do Birkenau deportační vlaky. Z komínů krematorií šlehaly ve dne v noci vysoké plameny. Krematoria nestačila, spalovalo se na hranicích možností. Liebehenschel nedokázal situaci zvládnout a byl v květnu 1944 odvolán.⁷

Po něm převzal vládu v Osvětimi třetí komandant, Richard Bär, jehož prvním adjutantem byl Karl Höcker. Za jejich vlády peklo v osvětimské říši smrti vyvrcholilo. Na tříposchodových palandách v dřevěných stájích s nadsvětlíky se tísnilo až dva tisíce vězňů na jednom bloku. Birkenauská zásobárna pracovních sil dosáhla nejvyššího stavu: 140 000 mužů a žen. Deportaci maďarských Židů řídil Höss; za šest týdnů přijelo z Maďarska na nádraží smrti v Birkenau 120 deportačních vlaků téměř s půl miliónem „přesídlených“. Richard Bär se svým štábem z nich zlikvidoval na 400 000 v plynových komorách, ostatní byli prodáni na otrockou práci do továren.

6 Cela, která byla tak malá, že se v ní dalo pouze stát.

7 Byl v listopadu 1947 odsouzen v Krakově k trestu smrti a popraven.

Z okna zámečnické dílny, umístěné nedaleko kolejiště rampy, jsem často viděl Bära „při práci“. Dokončoval s dr. Mengelem a štábem osvětimských SS lékařů a důstojníků poslední akt „konečného řešení židovské otázky“, legalizovaného Globkovými rasovými zákony a komentáři. Teprve v červenci 1944, po protestu amerického prezidenta Roosevelta u maďarské vlády, byly deportace z Budapešti zastaveny; v té době však už bylo na 400 000 Židů z maďarského venkova zlikvidováno. Osvětimské mlýny smrti běžely i po zastavení maďarských transportů na plné obrátky dál a na rampu do Birkenau jezdily deportační vlaky z Řecka, Polska, Terezína a ze Slovenska.

Když už i nacistům bylo zřejmé, že jejich porážka je neodvratná, připravoval Bär v Osvětimi zahlazení všech stop po zločinech.

Začal likvidaci vězňů sonderkommanda, kteří obsluhovali ničící zařízení. Časně ráno dne 7. října 1944 shromáždil velitel krematoria 3 v Birkenau 600 vězňů sonderkommanda. „Pojedete na dobrý transport,“ řekl jim, „čísla, která budu vyvolávat, vystoupí vlevo.“ Žádný z vězňů ani na několikrát opakovanou výzvu neposlechl. SS-mann sáhl po pistoli. Než stačil vystřelit, mihla se v řadách vězňů ruka a pod jeho nohama vybuchl granát. Začal boj. Vězňové pobili některé z dozorců v krematoriu, zmocnili se jejich zbraní a hořlaviny určenými pro spalování mrtvol zapálili budovu třetího krematoria. Vzpoura se rozšířila na vězně z ostatních krematorií. Vězňové přerušili elektrické vedení, prosekali ostatné dráty plotů a podnikli hromadný výpad z tábora. Poplachové sirény kvílely a přepadová komanda po zuby ozbrojených SS-mannů zaháněla vězně z venkovních pracovišť za ohrady ostatných drátů. Bär v okolí zmobilizoval několikatisícovou posádku SS a vzpouru krvavě potlačil. Tato vzpoura byla organizována hnutím odporu v táboře. Když vedení tábora poznalo, jak malý počet vězňů dovedl vázat síly několikatisícové posádky, od celkové likvidace tábora upustilo. Měsíc po vzpouře bylo plynování zastaveno a zbylá tři krematoria demolována.

Naposled jsem viděl posledního komandanta Osvětimi dne 21. ledna 1945 v polské železniční stanici Wodzisław. Oděn v teplý